

SZZ Pedagogicko-psychologická propedeutika pro speciální pedagogy

bakalářský studijní program neučitelská speciální pedagogika bez specializace

Pedagogicko-psychologická propedeutika pro speciální pedagogy. Cílem SZZ je ověřit schopnost studentů syntetizovat poznatky absolvovaných předmětů jednotlivých pedagogicko-psychologických disciplín a aplikovat je při řešení určitého problému. Obsah zkoušky vychází z obecně formulovaných okruhů témat k státním závěrečným zkouškám, zveřejněným na webu katedry pedagogiky. Je sledována aplikace pedagogických znalostí, dovedností a postojů na studovaný obor a pedagogickou či sociální praxi. Dále je prověřována orientace studenta/-ky v odborné literatuře. Úspěšné absolvování státní zkoušky je podmíněno prokázáním, že student je schopen identifikovat klíčové poznatky z oboru pedagogiky a psychologie, je schopen klást je do vzájemných souvislostí a aplikovat je na řešení reálných problémů.

K SZZ Pedagogicko-psychologická propedeutika pro speciální pedagogy směřují následující předměty teoretického základu: *Obecná pedagogika pro pomáhající profese, Základy didaktiky pro pomáhající profese, Pedagogická diagnostika, Základy psychologie pro pomáhající profese, Sociální psychologie pro pomáhající profese a Vývojová psychologie.*

Tematické okruhy - pedagogika

1. Pedagogika jako moderní společenská věda a její vztah k ostatním vědám (pedagogické disciplíny, transdisciplinární vztahy).
2. Základní pedagogické kategorie a jejich analýza (předmět, cíle, obsah, současné trendy).
3. Současný vývoj pedagogiky, její problémy a možnosti řešení.
4. Výchova a vzdělávání v historickém, sociálním a filozofickém kontextu, vč. chápání významu pro pomáhající profese.
5. Výchova a její procesuální stránka (cíl, obsah, prostředky, komunikace a interakce, hodnocení). Způsob výchovy a jeho historicko-společenské proměny.
6. Výchova v kontextu přirozeného, institucionálního a lokálního prostředí ve vztahu k pomáhajícím profesím (rodina, škola, výchovně - vzdělávací instituce apod.).
7. Proměny výchovy a vzdělávání v současném světě (globální výchova, výchova ke zdraví, digitalizace vzdělávání, inkluzivní vzdělávání, etická výchova, prosociální výchova apod.).
8. Didaktika a její systém, koncepce a základní kategorie výchovně-vzdělávacího procesu.
9. Proměny současného kurikula a možnosti využití v pomáhajících profesích.
10. Analýza základních didaktických kategorií v kontextu pomáhajících profesí (cíle, didaktické prostředky, metody, organizační formy, pedagogická komunikace a interakce, pedagogické evaluace).
11. Specifika práce s jedinci ze sociálně/sociokulturně znevýhodněného prostředí (etnické menšiny, rodinné prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením, děti ohrožené sociálně patologickými jevy).

12. Možnosti a využití strategií, podpůrných opatření v oblasti výchovy a vzdělávání dětí ze sociálně/sociokulturně znevýhodněného prostředí (systém prevence, pomoci, programy státního i neziskového sektoru apod.).
13. Interkulturní komunikace a její složky, interkulturní kompetence, jejich rozvoj a význam pro pomáhající profese.
14. Prostředí a výchova. Charakteristika a typologie prostředí (socializace, enkulturace, akulturace, socializační činitelé v současném světě).
15. Sociálně výchovné působení při řešení náročných životních situacích - krizové situace, jejich klasifikace a pomoc při jejich řešení (oblast prevence, terapie, pomoci).
16. Oblasti pedagogické diagnostiky. Klasifikace technik a metod pedagogické diagnostiky. Procesuální a etické aspekty vedení pedagogické diagnostiky.
17. Metody pedagogické diagnostiky a jejich užití v praxi (vedení diagnostického rozhovoru, pozorování, retrospektivní metody, rozbor výsledků činností a výkonů žáka apod.).
18. Diagnostika stylů učení. Diagnostika školního výkonu a výsledků činností. Didaktický test a učební úloha jako diagnostický nástroj.
19. Zaměření a využití sociometrie a dalších diagnostických technik v sociální skupině. Diagnostika sociálních vztahů a klimatu školní třídy, měření klimatu školní třídy.
20. Nástroje pedagogické diagnostiky jako prevence sociálně patologických jevů, rizikového chování dětí a mládeže.

Doporučené zdroje:

- BENDL, Stanislav a kol. *Vychovatelství*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.
- ČÁBALOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-2993-0.
- HRABAL, Vladimír. *Diagnostika: pedagogickopsychologická diagnostika žáka s úvodem do diagnostické aplikace statistiky*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2002. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 80-246-0319-5.
- JŮVA, Vladimír a kol. *Základy pedagogiky*. Brno, Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- PELCOVÁ, Naděžda a Ilona SEMERÁDOVÁ. *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2636-9.
- PELIKÁN, Jiří. *Hledání těžiště výchovy*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1265-2.
- PETLÁK, Erich. *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris, 2004. ISBN 80-89018-64-5.
- PROCHÁZKA, Miroslav. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
- SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SLOWÍK, Josef, Dagmar ŠAFRÁNKOVÁ a Markéta ZACHOVÁ. Support for teachers in the inclusive education of pupils with special educational needs: experience from primary schools in the Czech Republic. *European Journal of Special Needs Education*, 37(3), 447–460. ISSN 0885-6257.

- SLOWÍK, Josef, ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar, ZACHOVÁ Markéta, NOWOSIELSKI, Michal, GLOWALA, Agnieszka, GRAZUL-LUFT, Agnieszka, Kamila ZDANOWICZ-KUCHARCZYK a Anna ZGORZELSKA. *Předškolní a základní vzdělávání žáků-cizinců v Polsku a v České republice*. Ploek: Wydawnictwo Naukowe Mazowieckiej Uczelni Publicznejw Płocku, 2021. ISBN 978-83-66277-29-8.
- STROUHAL, Martin. *Teorie výchovy*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4212-0.
- ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-247-5511-3.
- VALIŠOVÁ, Alena a Miroslava KOVAŘÍKOVÁ. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2021. ISBN 978-80-271-3249-2.
- WALTEROVÁ, Eliška. *Kurikulum: Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: Masarykova univerzita, 1994. 185 s. ISBN 80-210-0846-6.
- WALTEROVÁ, Eliška a kol. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido, 2004. ISBN 80-7315-083-2.
- WALTEROVÁ, Eliška a Věra JEŽKOVÁ. *Vzdělávání v zemích Evropské unie*. Praha: UK PedF, 1997. ISBN 80-86039-19-6.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0051-4.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4590-9.
- <https://velke-revize-zv.rvp.cz/>
- Časopisy: Pedagogika, Pedagogická orientace, e-Pedagogium.

Tematické okruhy - psychologie

1. Význam psychologie pro práci v pomáhajících profesích. Psychologie jako vědecká disciplína, cíle psychologie, základní psychologické směry a metody, význam psychologie pro práci v pomáhajících profesích.
2. Determinace lidské psychiky, bio-psycho-sociální vymezení osobnosti, nurture vs. nature, determinanty psychického vývoje.
3. Motivace a potřeby, motivační teorie, typy motivů, závislost.
4. Emoce, jejich vymezení a vliv na fungování jedince, teorie emocí, empatie, stres.
5. Kognitivní procesy, vnímání a pozornost, paměť a učení.
6. Osobnostní charakteristiky, temperament, jeho vymezení a teorie, charakter a silné stránky osobnosti.
7. Myšlení, řešení problémů, vývoj myšlení, vztah myšlení a řeči, vývoj řeči.
8. Psychické poruchy, klasifikace poruch a možnosti léčby, psychohygienu, mechanismy zpracování konfliktů.
9. Základní otázky vývojové psychologie, periodizace a zákonitosti vývoje, poruchy vývoje.
10. Integrovaná perioda (fyzické, psychické a sociální charakteristiky).
11. Kulminační perioda (fyzické, psychické a sociální charakteristiky).
12. Involuční perioda (fyzické, psychické a sociální charakteristiky).

13. Geneze osobnosti a sebepojetí, vývoj charakteru a morálních vlastností.
14. Východiska sociální psychologie, socializace a sociální interakce, atribuce a atribuční tendence, sociální percepce.
15. Sociální vztahy, osobní vztahy, dynamika vztahů, skupinové vlivy.
16. Agrese, poslušnost, zahálka a vliv situace na chování.
17. Sociální skupiny a jejich klasifikace, struktura a dynamika, postavení jedince v sociální skupině.
18. Rodina a třída jako sociální skupina, struktura, dynamika a psychologická specifika těchto skupin, sociální klima školní třídy.
19. Sociální a interpersonální komunikace, její struktura a prostředky, poruchy komunikace.
20. Osobnostní předpoklady pro výkon pomáhající profese, sociálně psychologické dimenze osobnosti, prevence syndromu vyhoření.

Doporučené zdroje:

Okruhy 1-8 a 20:

- BLATNÝ, Marek a kol. *Psychologie osobnosti: Hlavní témata, současné přístupy*. Praha: Grada Publishing. 2010. ISBN 978-80-247-3434-7.
- CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing. 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.
- ČÁP, Jan a Jiří MAREŠ. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 978-80-7367-273-7.
- KOSÍKOVÁ, Věra. *Psychologie ve vzdělávání a její psychodidaktické aspekty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2433-1.
- KUČERA, Dalibor. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4621-0.
- LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-X.
- PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Praha: Academia, 2004. ISBN 80-200-1086-6.

Okruhy 9-13:

- ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 4., doplněné vydání. Praha: Portál, 2021. ISBN 978-80-262-1783-1.
- VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. 3., přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-0.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- NOVOTNÁ, Lenka, HŘÍCHOVÁ, Miloslava a Jana MIŇHOVÁ. *Vývojová psychologie*. 4. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2012. ISBN 978-80-261-0115-4.

- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor speciální pedagogika - vychovatelství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2008. ISBN 978-80-7372-306-4.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie pro obor Speciální pedagogika předškolního věku*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. ISBN 978-80-7372-213-5.

Okruhy 14-19:

- HADJ-MOUSSOVÁ, Zuzana. *Pedagogická a sociální psychologie*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2012. ISBN 978-80-7290-587-4.
- HAYES, Nicky. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 1998. Studium (Portál). ISBN 80-7178-198-3.
- NOLEN-HOEKSEMA, Susan. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Vyd. 3., přeprac. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0083-3.
- VÝROST, J., SLAMĚNÍK, I. *Sociální psychologie*. 2. vydání. Praha: Grada Publishing. 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.